

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 102/04-43

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. augusta 2004 v senáte zloženom z predsedu Eduarda Bárány a zo sudcov Juraja Babjaka a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť RNDr. O. V., bytom P., Česká republika, a Ing. K. V., bytom B., zastúpených advokátkou JUDr. E. B., B., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90 po 17. marci 1993 a Krajským súdom v Nitre v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 151/01 a takto

r o z h o d o l :

1. Právo RNDr. O. V. a Ing. K. V. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90 po 17. marci 1993 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Nové Zámky **p r i k a z u j e**, aby v konaní sp. zn. 5 C 216/90 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. RNDr. O. V. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Nové Zámky **p o v i n n ý** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Ing. K. V. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Nové Zámky **p o v i n n ý** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Okresný súd Nové Zámky je **p o v i n n ý** uhradiť trovy právneho zastúpenia advokátke JUDr. E. B. vo výške 14 768 Sk (slovom štrnásťtisíc sedemstošesťdesiatosem slovenských korún) na jej účet do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti RNDr. O. V. a Ing. K. V. **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. februára 2004 doručená s'ťažnosť RNDr. O. V., bytom P., Česká republika (ďalej len „s'ťažovateľ v prvom rade“), a Ing. K. V., bytom B. (ďalej len „s'ťažovateľ v druhom rade“), (obidvaja ďalej len „s'ťažovatelia“), zastúpených advokátkou JUDr. E. B., B., ktorou namietajú porušenie ich práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) Okresným súdom Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90, Krajským súdom v Bratislave v konaniach vedených pod sp. zn. 7 Co 425/91, 16 Co 506/92, 13 Co 285/93 a 17 Co 87/96, Najvyšším súdom Slovenskej

republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 22/93 a Krajským súdom v Nitre (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 151/01.

Z podania sťažovateľov vyplýva, že v takmer 14 rokov trvajúcim súdnom spore na základe návrhu ich už nežijúcich rodičov na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy (neskôr na vydanie hnutelných a nehnuteľných vecí v reštitúcii) vedenom na okresnom súde dosiaľ k náprave nedošlo a vo veci nie je ešte doteraz právoplatne rozhodnuté. Sťažovatelia sú toho názoru, že v konaní dochádza k zbytočným priet'ahom. Žiadali vydať nález, ktorým by ústavný súd

- deklaroval porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90, postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 425/91, sp. zn. 16 Co 506/92, sp. zn. 13 Co 285/93 a sp. zn. 17 Co 87/96, postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 22/93 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 151/01;
- prikázal okresnému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90 konať bez zbytočných priet'ahov;
- priznal sťažovateľom solidárne primerané finančné zadosťučinenie vo výške 1 400 000 Sk, ako aj náhradu vyčíslených trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd 24. marca 2004 sťažnosť sťažovateľov v časti namietajúcej porušenie ich práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90 po 17. marci 1993 a krajským súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 151/01 prijal na ďalšie konanie uznesením č. k. III. ÚS 102/04-19.

V časti namietajúcej porušenie ich práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru najvyšším súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 22/93 a Krajským súdom v Bratislave v konaniach vedených pod sp. zn. 13 Co 285/93 a 17 Co 87/96 sťažnosť sťažovateľov odmietol ako zjavne neopodstatnenú. V časti namietajúcej porušenie ich práva

podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90 v období od 21. novembra 1990 do 17. marca 1993 a Krajským súdom v Bratislave v konaniach vedených pod sp. zn. 7 Co 425/91 a 16 Co 506/92 sťažnosť sťažovateľov odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti listom doručeným ústavnému súdu 24. mája 2004. Vo vyjadrení po podrobnom opísaní skutkového stavu vo veci konštatoval, že v danom konaní jednotlivé úkony vo veci boli vykonávané plynule, bez prietáhov, bez subjektívneho zavinenia sudcu, a preto podľa neho v konaní nedošlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Poukázal pritom na tú skutočnosť, že vo veci bolo viackrát v merite rozhodnuté, proti týmto rozhodnutiam bolo zakaždým zo strany odporcov podané odvolanie. Vo veci konajúci sudca sa po vrátení veci odvolacími súdmi na ďalšie konanie vždy riadil ich stanoviskami. Predseda okresného súdu zdôraznil, že k prietahom v konaní dochádzalo zo strany účastníkov konania tým, že sa v niekoľkých prípadoch nedostavili na pojednávanie, ďalej z objektívnych dôvodov, keď súd čakal na oznámenie okruhu dedičov po žalobkyni. Navyac žalobcovia v konaní mali voči každému znaleckému posudku námietky, pripomienky, bolo potrebné, aby príslušní znalci zaujali odborné stanovisko k týmto pripomienkam a vypracovali dodatky k znaleckým posudkom, čo predlžovalo samotné konanie. Okrem toho žalobcovia v konaní viackrát menili petit podaného návrhu, čo tiež ovplyvnilo dĺžku konania. Predseda okresného súdu v závere poukázal na skutkovú a právnu zložitnosť spornej veci.

Predseda krajského súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti listom doručeným ústavnému súdu 31. mája 2004. Vo vyjadrení konštatoval, že dĺžka odvolacieho konania vedeného pod sp. zn. 9 Co 151/01 bola celkovo 7 mesiacov, pričom v roku 2001 priemerný mesačný nápad v senáte bol 45 vecí a navyiac v senáte 9 Co bolo k 1. aprílu 2001 celkovo 75 nevybavených vecí. Z uvedeného dôvodu navrhol, aby ústavný súd nevyslovil porušenie práva postupom tohto súdu v predmetnej veci.

Hoci sťažovatelia nepodali v konaní sp. zn. 5 C 216/90 vedenom na okresnom súde sťažnosť na priet'ahy podľa § 17 a nasl. zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov, tak ako to vyžaduje § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, v okolnostiach prípadu však ústavný súd vzhľadom na celkovú dĺžku predmetného konania netrval na podaní sťažnosti na priet'ahy v konaní (§ 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľov, vyjadrení predsedu okresného súdu a predsedu krajského súdu a hlavne spisu okresného súdu sp. zn. 5 C 216/90 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Predmetom konania je žaloba K. V. a A. V., právnych predchodcov (rodičov) sťažovateľov (ďalej aj „žalobca v prvom rade“, „žalobkyňa v druhom rade“ alebo „žalobcovia“), pôvodne proti československému štátu, zastúpenému Mestským národným výborom v Štúrove, a Komunálnym službám – Mestskému podniku Štúrovo, v súčasnosti mestu Štúrovo ako odporcovi v prvom rade (ďalej len „odporca v prvom rade“) a VADAŠ, s. r. o., Štúrovo, ako odporcovi v druhom rade (ďalej len „odporca v druhom rade“) o neplatnosť kúpnej zmluvy uzavretej žalobcami s československým štátom, zastúpeným Mestským národným výborom v Štúrove, 14. júla 1980, predmetom ktorej bolo strojné zariadenie na spracovanie dreva (gátrová píla) spolu s ostatným príslušným zariadením.

Žaloba bola okresnému súdu doručená 11. decembra 1990 a bola zaregistrovaná pod sp. zn. 5 C 216/90.

K obdobiu, od ktorého ústavný súd začal posudzovať predmetné konanie okresného súdu, t. j. od 17. marca 1993, sa vec nachádzala v štádiu, keď žalobcovia podali dovolanie (9. februára 1993) proti v poradí už tretiemu rozhodnutiu Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 16 Co 506/92 z 10. decembra 1992, ktorým tento odvolací súd zmenil rozsudok okresného súdu vo veci tak, že žalobu žalobcov zamietol. Súd tak rozhodol po predchádzajúcich dvoch zrušujúcich rozhodnutiach prvostupňového súdu a vrátení veci na nové konania (vždy na základe odvolania obidvoch odporcov).

Najvyšší súd o dovolaní žalobcov rozhodol rozsudkom sp. zn. 2 Cdo 22/93 z 27. mája 1993, ktorým zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislave a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie. Rozhodol tak preto, lebo vo veci nebol zistený skutkový stav vo všetkých právne významných smeroch, rozhodných pre spoľahlivé posúdenie oprávnenosti žalobou uplatneného nároku. Krajskému súdu bol predmetný rozsudok doručený 26. júla 1993.

Krajský súd v Bratislave na nariadenom pojednávaní 27. októbra 1993 po výsluchu účastníkov konania vydal vo veci rozsudok sp. zn. 13 Co 285/93, ktorým určil, že reštitučný titul týkajúci sa nárokov uplatnených žalobcami v tomto konaní podľa § 6 ods. 1 písm. g) zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 87/1991 Zb.“) je daný. Zároveň zrušil napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Rozsudok bol doručený okresnému súdu 12. januára 1994.

V nadväznosti na to okresný súd 7. februára 1994 vydal uznesenie, ktorým nariadil účastníkom konania vykonanie procesných úkonov nevyhnutných pre úplné zistenie skutkového stavu veci (išlo o predloženie listinných dôkazov – listu vlastníctva ohľadne parcely číslo 1150, príslušných stavebných povolení, užívacieho povolenia na starý a nový objekt gátrovej píly, revízných správ, prevádzkového povolenia gátrovej píly od začatia

prevádzky). Žalobcovia predložili okresnému súdu požadované listinné podklady 25. marca 1994.

Okresný súd v nasledujúcom období v konaní sp. zn. 5 C 216/90 vykonával znalecké dokazovanie (uznesením z 8. apríla 1994 ustanovil znalca z odboru stavebníctvo Ing. A. M., uznesením z 26. septembra 1994 ustanovil znalca z odboru ohodnotenie strojov a strojných zariadení Ing. O. G., uznesením z 22. novembra 1994 ustanovil znalca z odboru dopravné zariadenia P. H., uznesením z 2. januára 1995 zrušil uznesenie z 22. novembra 1994 z dôvodu neoprávnenosti ustanoveného znalca vypracovať požadovaný znalecký posudok a ustanovil nového znalca z odboru dopravné zariadenia J. S., pričom všetkým ustanoveným znalcom uložil vypracovať príslušné odborné znalecké posudky vo veci a na základe početných pripomienok žalobcov (z 24. júna 1994, 22. septembra 1994, 22. novembra 1994, 8. decembra 1994) aj príslušné viacnásobné dodatky k vypracovaným znaleckým posudkom, na základe žiadosti žalobcov uskutočnil 31. augusta 1994 ohliadku nehnuteľnosti v Štúrove na mieste samom (pôvodný súdom stanovený termín na 24. august 1994 žiadali odporcovia preložiť z dôvodu dovolenky), zaoberal sa doplňujúcim návrhom žalobcov z 21. júla 1995 vo veci vydania gátrových píl podľa zákona č. 87/1991 Zb. a ich upresneným žalobným petitom z 23. októbra 1995, nariadil pojednávania a vo veci pojednával 21. septembra 1995, 26. októbra 1995, 10. novembra 1995 (pojednávanie odročené pre ospravedlnenú neúčast' žalobcov) a 7. decembra 1995. Svojím postupom v tomto období okresný súd plynulo smeroval k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľov (rozhodnutiu vo veci).

Na pojednávaní uskutočnenom 7. decembra 1995 vydal okresný súd rozsudok, ktorým uložil odporcom v prvom a v druhom rade povinnosť vydať žalobcom v ňom uvedené nehnuteľnosti a hnutel'ný majetok, solidárne zaplatiť trovy konania a preddavkované trovy na znalecké dokazovanie.

Odporcovia podali voči predmetnému rozsudku odvolanie 1. februára 1996. Po odstúpení spisu Krajskému súdu v Bratislave 8. marca 1996 odvolací súd rozhodol uznesením sp. zn. 17 Co 87/96 z 22. marca 1996 tak, že napadnutý rozsudok prvého stupňa

zrušil pre neúplne zistený skutkový stav veci (odporcovia namietali, že reštitučný nárok žalobcov zanikol preklúziou práva) a vec mu vrátil na nové konanie za účelom doplnenia dokazovania. Okresnému súdu bol predmetný rozsudok doručený 7. mája 1996.

Okresný súd už listom z 22. mája 1996 vyzval žalobcov na navrhnutie dôkazov a zaujatie stanoviska k právnemu posúdeniu veci odvolacím súdom. Keďže žalobcovia nespĺnili v lehote svoju povinnosť, okresný súd ich písomne urgoval listom z 18. júna 1996 a 30. júna 1996.

Medzitým na strane odporcov došlo v dôsledku organizačných zmien uznesením Mestského zastupiteľstva v Štúrove zo 7. mája 1996 k zrušeniu Komunálnych služieb, š. p., Štúrovo (odporcu v prvom rade) bez likvidácie s tým, že všetky jeho práva a záväzky prebral odporca v druhom rade, ktorý sa tým stal pasívne legitimovaným v predmetnom spore.

Na pojednávaní uskutočnenom na okresnom súde 17. marca 1997 právny zástupca žalobcov vzhľadom na zdĺhavosť sporu a vek žalobcov navrhol ukončiť spor dohodou tým spôsobom, že v prípade, ak im odporcovia vyplatia z titulu reštitučných nárokov sumu vo výške 200 000 Sk spolu s trovami konania, nebudú žiadať vydanie vecí. Okresný súd za účelom mimosúdnej dohody odročil pojednávanie a poskytol účastníkom 60-dňovú lehotu na mimosúdne vysporiadanie vecí.

Keďže účastníci konania nedospeli k dohode, okresný súd nariadil pojednávanie na 5. august 1997, na ktorom žalobca v prvom rade oznámil súdu, že žalobkyňa v druhom rade zomrela 30. júla 1997, ale ešte nebolo v tom čase začaté dedičské konanie. Právny zástupca odporcov uviedol, že až na zasadnutí mestského zastupiteľstva v septembri 1997 bude predložený a prerokovaný návrh mimosúdnej dohody medzi účastníkmi konania. Okresný súd preto pojednávanie odročil, pretože bolo potrebné počkať, či účastníci nevyriešia spor mimosúdne, taktiež bolo potrebné počkať na ukončenie dedičského konania za účelom zistenia právneho nástupcu po zomrelej žalobkyňi v druhom rade, ktorého súd priberie do sporu na strane žalobcov.

Dňa 14. novembra 1997 okresný súd vytýčil pojednávanie na 1. december 1997. Na tomto pojednávaní žalobca vzhľadom na odporcami vznesené námietky premlčania voči jeho nároku a úmrtie jeho doterajšieho právneho zástupcu oznámil okresnému súdu, že si chce zvoliť nového právneho zástupcu v tomto konaní. Z uvedeného dôvodu okresný súd vydal na tomto pojednávaní uznesenie, že vyčká na oznámenie zo strany žalobcu, že si zvolil nového právneho zástupcu, a poskytol mu na to lehotu 30 dní.

Keďže žalobca túto skutočnosť ani koncom januára 1998 neoznámil, okresný súd listom zo 16. februára 1998 vyzval žalobcu na oznámenie, či prijal advokáta na svoje zastupovanie v konaní pred súdom. V nadväznosti na to už žalobca vyriešil otázku svojho právneho zastúpenia a 3. marca 1998 podal okresnému súdu návrh na dohodu vo veci gátrových píl v Štúrove s troma alternatívami jej riešenia. Okresný súd z uvedeného dôvodu ihneď (12. marca 1998) nariadil pojednávanie na 6. apríl 1998.

V období od 6. apríla 1998 až do 23. januára 2001 okresný súd ďalej vykonával úkony nevyhnutné pre rozhodnutie v predmetnom konaní. Tieto spočívali v nariadení kontrolného znaleckého dokazovania vo veci, v zabezpečení listinných dôkazov do spisu od odporcov (listom zo 4. mája 1998) a žalobcu (listom z 1 decembra 1998), vo vykonaní ohliadky na mieste samom 25. novembra 1998, opakovanej ohliadky 19. mája 1999 a ohliadky 16. októbra 2000 na základe požiadavky žalobcu, ktorý tvrdil, že veci, ktoré on požaduje vydať, sú rozkradnuté, v nariaďovaní pojednávaní a samotnom pojednávaní vo veci (3. novembra 1998, 20. apríla 1999, 7. decembra 1999, 18. januára 2000, 14. marca 2000, 10. októbra 2000, 4. decembra 2000, 20. decembra 2000, 23. januára 2001). Opätovne vyzýval (21. augusta 2000) účastníkov konania už pod hrozbou uloženia poriadkovej pokuty na predloženie listinných dôkazov na svoje tvrdenia, na vyjadrenie a predloženie pre posúdenie veci nevyhnutných listín (dedičského rozhodnutia po nebohej manželke žalobcu A. V., stavebných povolení na starú a novú pristavanú budovu, kolaudačného rozhodnutia, búracích povolení, dokladov o výške preinvestovaných finančných prostriedkov do gátrovej píly, skutočností týkajúcich sa strážnej služby sporného objektu) ich vyzýval aj 21. novembra 2000 a 27. decembra 2000.

Na pojednávaní 23. januára 2001 okresný súd vydal rozsudok, ktorým uložil odporcom v prvom a v druhom rade zaplatiť solidárne z titulu reštitučných nárokov uplatnených pôvodne obidvoma žalobcami v tomto konaní podľa § 6 ods. 1 písm. g) zákona č. 87/1991 Zb., a to žalobcovi K. V. vo výške 200 000 Sk s príslušenstvom spolu s trovami konania a trovami na znalecké dokazovanie.

Voči predmetnému rozsudku odporcovia podali 16. februára 2001 odvolanie, avšak dôvody odvolania doplnili až 5. marca 2001. Okresný súd ihneď listom zo 7. marca 2001 zaslal dôvody odvolania žalobcovi, ktorý pripomienky oznámil okresnému súdu 16. marca 2001.

Okresný súd za účelom rozhodnutia o odvolaní zaslal celý spisový materiál krajskému súdu 4. apríla 2001. Krajský súd 2. októbra 2001 vytýčil pojednávanie vo veci na 8. november 2001. Na tomto pojednávaní uznesením sp. zn. 9 Co 151/01 z 8. novembra 2001 zrušil prvostupňové rozhodnutie a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Dôvodom takého postupu odvolacieho súdu bolo to, že žalobcovia sa pôvodne domáhali určenia neplatnosti kúpnej zmluvy. Návrhom z 18. augusta 1992 žiadali už o vydanie hnutelných vecí a až 23. októbra 1995 riadne špecifikovali svoj nárok a zmenili petit na vydanie nehnuteľnej nadstavby nachádzajúcej sa nad pilou. Podľa § 5 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. mohla oprávnená osoba uplatniť svoj nárok na súde najneskôr do 1. apríla 1992. Išlo o prekluzívnu lehotu, neuplatnením práva v lehote nárok zaniká. Prvostupňový súd sa s touto námietkou nevysporiadal, z čoho vyplýva nepreskúmateľnosť rozhodnutia. Vytkol tomuto súdu aj procesné pochybenie, pretože je nesporné, že pôvodná žalobkyňa v druhom rade zomrela v priebehu konania 30. júna 1997, súd pokračoval v ďalšom konaní len so žalobcom v prvom rade, pričom správne mal postupom podľa § 107 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku vyzvať dedičov na oznámenie, či vstupujú do konania. Keďže súd nekonal so všetkými oprávnenými osobami, bolo potrebné rozhodnutie zrušiť. Odvolací súd zároveň v uznesení vyslovil záväzný právny názor, že žalobcovia ako oprávnené osoby si svoj reštitučný nárok uplatnili včas. Rozhodnutie odvolacieho súdu bolo doručené okresnému súdu 4. marca 2002.

Dňa 7. mája 2002 oznámil okresnému súdu sťažovateľ v druhom rade, že jeho otec zomrel 18. novembra 2001. V tejto súvislosti ho okresný súd 19. júna 2002 vyzval, aby doručil úmrtný list otca, čo splnil 26. júna 2002.

Okresný súd po ďalšom uskutočnenom pojednávaní (30. októbra 2002) a ďalšom odročenom pojednávaní (4. februára 2003) 10. marca 2003 oznámil právnym nástupcom žalobcov stanovisko odporcov z 28. februára 2003 k upresnenému a doplnenému petitu.

Následne až 20. novembra 2003 okresný súd nariadil pojednávanie vo veci na 2. december 2003. Pre iné povinnosti odporcov a pre chorobu sťažovateľa v prvom rade sa pojednávanie nekonalo. Listom z 22. decembra 2003 okresný súd zisťoval u sťažovateľa v prvom rade predpokladanú dobu ukončenia práceneschopnosti. Sťažovateľ v prvom rade 5. januára 2004 oznámil okresnému súdu, že požiadal o právne zastupovanie advokátsku kanceláriu z Prahy (má zastúpenie aj v Bratislave), a z toho dôvodu žiadal súd, aby pojednávanie bolo vytýčené až o niekoľko týždňov kvôli príprave, pričom zároveň požiadal súd o vyhotovenie fotokópií chýbajúcich podkladov zo spisu. Okresný súd mu požadované podklady zaslal listom z 23. januára 2004.

Podaním z 18. februára 2004 sťažovatelia oficiálne oznámili, že vstupujú do konania po otcovi, ktorý zomrel 18. novembra 2001. Preto okresný súd listom zo 4. marca 2004 vyzval sťažovateľov, aby označili odporcov a vzhľadom na dĺžku konania a množstvo zmien v petite upresnili petit návrhu tak, aby bol vykonateľný.

Sťažovatelia podaním z 2. apríla 2004 označili odporcov a rovnako ako ich právni predchodcovia aj oni sa domáhali vydania hnutel'ných a nehnuteľných vecí s podmienkou, že iba v prípade, ak v rámci dokazovania nárokované veci nemožno vydať, budú uplatňovať nárok na finančnú náhradu, ktorú im poskytne ústredný orgán štátnej správy.

Okresný súd opätovne 12. mája 2004 vyzval sťažovateľov, aby upresnili petit, aby bol vykonateľný. Právna zástupkyňa sťažovateľov požiadala 21. mája 2004 okresný súd

o predĺženie lehoty o 15 dní vzhľadom na potrebu prejednať upresnenie petitu s oboma sťažovateľmi a svoju povinnosť splnila 2. júna 2004. V nadväznosti na to okresný súd nariadil 28. júna 2004 pojednávanie na 21. september 2004, čo bolo ostatným úkonom okresného súdu v konaní sp. zn. 5 C 216/90.

III.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet (I. ÚS 10/98).

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prerokovanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 28/01).

V konaní o sťažnosti namietajúcom porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy zohľadňuje ústavný súd právnu a faktickú zložitú veci, správanie účastníkov konania a postup samotného súdu v jeho konaní a rozhodovaní vo veci samej (napr. II. ÚS 813/00).

Z hľadiska prvého kritéria, t. j. či išlo o zložitú vec po právnej a skutkovej stránke, ústavný súd konštatuje, že predmetom konania pred okresným súdom je majetkový spor súvisiaci s reštitúciou. Napriek relatívnej novosti reštitučnej agendy od roku 1991 sa v tejto oblasti vyvinula štandardná rozhodovacia prax. No aj napriek tomu podľa názoru ústavného súdu v okolnostiach prípadu ide najmä o skutkovo zložitú majetkovú vec, ktorá vzhľadom na to, že rozhodnutie o nej závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti,

vyžadovala dokazovanie predovšetkým odborným znaleckým posudkom, výsluchom znalca, ako aj vyjadreniami a výpoveďami účastníkov, svedkov, zaobstaraním a vyhodnotením listinných dôkazov, a teda časovo náročnejší procesný postup v konaní.

Okolnosť, že fyzická osoba môže ako osoba oprávnená uplatniť nárok na vydanie vecí podľa príslušných reštitučných zákonov (zákona č. 87/1991 Zb., zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov a pod.), ju nezavaruje možnosti uplatniť žalobu o ochranu vlastníckeho práva, ak k prevodu (prechodu) vlastníctva na štát nedošlo. Reštitučné zákony totiž upravujú špecifické vzťahy vzniknuté skoršími krivdami, nevyjadrujú však a nesledujú porušovanie existujúcich vlastníckych práv. Reštitučné predpisy neboli vydané za tým účelom, aby spôsobili zánik vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale aby im uľahčili obnovenie tohto vlastníckeho práva. Preto ak došlo k zabratiu majetku štátom bez právneho dôvodu, osoba nestratila svoj vlastnícky vzťah (podiel) k týmto nehnuteľnostiam a nič nebráni tomu, aby sa svojho nároku domáhala žalobou opierajúcou sa o všeobecné predpisy občianskeho práva (podľa nástrojov ochrany vlastníckeho práva - žalôb určovacích, vindikačných, negatívnych a pod.).

Povaha sporu v okolnostiach prípadu (uzavretie kúpnej zmluvy v tiesni, posúdenie lehôt na uplatnenie reštitučných nárokov žalobcami) vo svojich dôsledkoch tak spôsobila aj zložitosť právnou.

Správanie účastníka je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z hľadiska hodnotenia podľa uvedeného kritéria sťažovatelia a ich právni predchodcovia, ktorí v konaní vystupovali ako žalobcovia, podstatne ovplyvnili dĺžku konania najmä početnými pripomienkami k vypracovaným znaleckým posudkom, vyžiadavaním vypracovania znaleckých posudkov z viacerých znaleckých odborov, opakovaným trvaním na miestnych ohliadkach spornej nehnuteľnosti, viacerým dopĺňovaním žalobného petitu aj z dôvodu

neurčitosti a nevykonateľnosti, žiadosťou o odročenie pojednávania na takmer 6 mesiacov z dôvodu žalobcami navrhovanej mimosúdnej dohody (ktorá sa nakoniec neuskutočnila), podaním dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, zmenami v ich právnom zastupovaní, svojou pasivitou voči súdu (až pod hrozbou uloženia poriadkovej pokuty predložili listinné dôkazy).

Podľa právneho názoru ústavného súdu „využívanie procesných prostriedkov sťažovateľom ako účastníkom konania, ktoré mali za následok spomalenie postupu súdu v konaní, nemožno pripísať na ťarchu tohto súdu“ (I. ÚS 41/03, I ÚS 31/01).

V okolnostiach prípadu dĺžku konania ovplyvnili aj objektívne skutočnosti, a to úmrtie žalobcov a s tým súvisiace právne dôsledky týkajúce sa účasti v konaní, ako aj organizačné zmeny na strane odporcov.

Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu a krajského súdu v posudzovanej veci, a to nielen z hľadiska sťažovateľmi uvádzaných dôvodov, ale aj z hľadiska celkového priebehu posudzovaného súdneho konania.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti okrem uvedenia celkovej doby trvania sporu neohraničili časové úseky, v ktorých malo dôjsť k zbytočným prieťahom v konaní, a ani nekonkretizovali, v čom (v akej činnosti, resp. nečinnosti) spočíval protiústavný postup okresného súdu a krajského súdu, ktorý mal v konečnom dôsledku spôsobiť nimi namietané porušenie označených základných práv. Z uvedených dôvodov ústavný súd pri posudzovaní postupu okresného súdu a krajského súdu v sťažnosťou napadnutých konaniach vychádzal najmä zo súdneho spisu sp. zn. 5 C 216/90 a predložených stanovísk okresného súdu a krajského súdu.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že z vyššie uvedeného chronologického prehľadu úkonov okresného súdu nevyplývajú také obdobia nečinnosti, ktoré by automaticky odôvodňovali záver o namietanom porušovaní práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Zákonný sudca vo veci plynulo konal a spôsobom ustanoveným procesnými predpismi zisťoval skutočnosti relevantné pre rozhodnutia vo veci samej.

Aj keď celková doba doterajšieho konania na okresnom súde, ktoré nie je ukončené ani v súčasnosti, je neúnosne dlhá, ústavný súd napriek tomu zistil len krátkodobé obdobie jeho nečinnosti, a to od 10. marca 2003 do 20. novembra 2003 v trvaní 7 mesiacov, ktoré posúdil ako zbytočný priet'ah v konaní.

Ústavný súd berúc do úvahy predmet sporu (reštitúcia) a s tým súvisiacu skutočnosť, že rozhodnutie okresného súdu v tejto veci závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti, ako aj zohľadňujúc značné úsilie, ktoré vyvíjal okresný súd pri zabezpečovaní znaleckých posudkov v potrebnom odbore, čo bolo podstatne sťažené tým, že predmet sporu už takmer neexistuje, celé obdobie znaleckého dokazovania nehodnotil ako súčasť postupu súdu, ktorý spôsobil zbytočné priet'ahy vo veci. Už z predošlej judikatúry ústavného súdu totiž vyplýva, že nie každý zistený priet'ah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (II. ÚS 57/00, I. ÚS 46/01, I. ÚS 66/02). Vyššie uvedené skutočnosti však ústavný súd zohľadnil pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení sťažovateľov.

Hoci výsledkom konania (postupu) prvostupňového okresného súdu bolo už päť jeho rozhodnutí, ktoré po odvolacom konaní nemohli nadobudnúť právoplatnosť (a tým odstrániť právnu neistotu sťažovateľov), vzhľadom na to, že na úplné zistenie skutkového stavu odvolací súd uložil okresnému súdu vykonanie ďalších dôkazov (vzhľadom na námietky, pripomienky účastníkov a zmeny petitu návrhu žalobcami), ústavný súd neposúdil toto obdobie ako zbytočný priet'ah v súdnom konaní sp. zn. 5 C 216/90.

Zároveň ústavný súd konštatuje, že na celkovej dĺžke konania sa významnou mierou podieľali samotní účastníci konaním síce nie zákonom nedovoleným, ale podstatne ovplyvňujúcim samotnú dĺžku súdneho konania vo veci. V tejto súvislosti ústavný súd už judikoval: „Dĺžku trvania súdneho konania, ktorá je dôsledkom úkonov jeho účastníkov

alebo ich nečinnosti, nemožno považovať za dôvod na vyslovenie zbytočných prietáhov v súdnom konaní“ (II. ÚS 41/02). V inej veci tiež rozhodol, že „V spore ide na ťarchu účastníka, ak v ňom navrhne hoci len faktické pozdržanie kvôli možnej mimosúdnej dohode. V sporovom konaní je navyše dôvodné požadovať, aby účastník urobil všetko pre to, aby súd nemal sťaženú úlohu pri jeho postupe, najmä pokiaľ ide o základné procesné úkony, ktorými sú pojednávania“ (IV. ÚS 22/03).

K postupu krajského súdu v konaní sp. zn. 9 Co 151/01 ústavný súd poznamenáva, že aj keď doba sedem mesiacov trvajúceho odvolacieho konania nebola práve optimálna, ústavný súd ho neposúdil ako konanie so zbytočným prietahom. Preštudovanie v tom čase už 11 rokov trvajúceho sporu a tomu zodpovedajúceho spisového materiálu a zvolenie vhodného postupu krajským súdom, najmä ak táto lehota bola zároveň prípravou za účelom jeho rozhodnutia vo veci odvolania, si vyžadujú určitú dobu. Preto tento úsek konania (konanie krajského súdu) nie je podľa názoru ústavného súdu takou dobou, ktorá by odôvodňovala z hľadiska komplexného posúdenia danej veci záver o neprimeranosti jej trvania, resp. o kvalifikovaní konania krajského súdu ako takého konania, ktorého dôsledkom by boli zbytočné prietahy v konaní.

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru len v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90. Takmer 14-ročnú dobu predmetného konania vedeného na okresnom súde nemožno považovať z hľadiska požiadaviek čl. 6 ods. 1 dohovoru za primeranú a ani za ústavne akceptovateľnú vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto dospel k záveru, že uvedené práva sťažovateľov boli porušené, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd okresnému súdu prikázal, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 216/90 konal bez zbytočných prietáhov. Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. Tento účel možno dosiahnuť len právoplatným rozhodnutím.

V súvislosti s úpravou sťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“.

Sťažovatelia žiadajú primerané finančné zadosťučinenie, a to solidárne vo výške 1 400 000 Sk. Poukázali na to, že doba konania okresného súdu prevyšujúca 14 rokov je neprimerane dlhá, a to napriek zložitosti súdneho konania. Poukázali pritom na účel reštitučných zákonov, ktorým je zmiernenie následkov minulých majetkových a iných krívd. Preto samotný spor, jeho trvanie a priebeh pôsobia na sťažovateľov znásobene deprimujúco.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných prietáhov, porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru však nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci ústavného súdu. V dôsledku toho bolo potrebné rozhodnúť aj o primeranom finančnom zadosťučinení. Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu, zohľadňujúc tiež charakter súdneho konania, možno sumu 10 000 Sk pre každého sťažovateľa považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Sťažovateľmi požadovanú výšku primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd považuje v okolnostiach prípadu za neprimeranú.

V.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti žiadajú, aby im ústavný súd solidárne priznal trovy právneho zastúpenia pozostávajúce z trov za dva právne úkony, a to prevzatie a prípravu zastúpenia a písomné podanie na ústavný súd spolu s režijným paušálom za ne.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách právneho zastúpenia vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovatelia boli vo veci úspešní, a preto je potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z.

o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“), ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom a podľa ktorého ak predmet sporu nie je oceníteľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi. Podľa § 17 ods. 2 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. základná sadzba tarifnej odmeny sa zníži o 20 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní alebo obhajobe dvoch alebo viacerých osôb.

Podľa § 1 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2003 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 13 602 Sk.

Podľa takto určených kritérií je výška odmeny za úkony prevzatie a príprava vecí a podanie vo veci samej 4 530 Sk za každý úkon podľa ustanovenia § 16 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. spolu 9 060 Sk, a znížená o 20 % predstavuje 7 248 Sk u každého zo sťažovateľov, spolu 14 496 Sk. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu podľa § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. dvakrát 136 Sk.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. augusta 2004